

mag. Darja Lavrenčič Vrabec

Ida Mlakar

Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo pri Mestni knjižnici Ljubljana

Leposlovne in poučne knjige na temo spolnosti za otroke, mlade in mlade odrasle

Izbor je sestavljen kot svetovalni pripomoček strokovnim delavcem v osnovnih in srednjih šolah, pa tudi otrokom, mladim in mladim odraslim, saj je na trgu veliko neprimerne literature, ki skuša predstaviti temo spolnosti na nestrokovno ali celo na izkrivljen način. Predstavljeni izbor želi slediti v prvi vrsti kriterijem kakovosti in primernosti za določeno starostno obdobje, kakor smo si jih zastavili v Pionirski ob vsakoletnem delu za **Priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig**, zato v njem ne boste našli vsega, kar je o spolnosti za mlade izšlo na slovenskem knjižnem trgu.

Mladi, ki še iščejo svojo identiteto, so kar se tiče spolnosti radovedni in raziskovalni, zato si na svojavprašanja zaslužijo poštene in odkrite informacije tako v leposlovnih kot v poučnih knjigah. Ker izbor zajema širok starostni razpon - od otrok v predšolskem obdobju do mladih odraslih - smo za pomoč zaprosili tudi sodelavki z leposlovnega oddelka za odrasle MKL, in sicer bibliotekarki Tanjo Kodela ter Veroniko Vurnik. Prispevali sta nekaj leposlovnih in poučnih naslovov, ki jih lahko berejo tudi mladi odrasli do 20. leta starosti.

Leposlovne knjige na temo spolnosti začinjamo v predšolskem obdobju s slikanicami in poučnimi knjigami, ki temo predstavljajo širše, z razmisleki o lastnem telesu, čustvih, odnosih med spoloma. Ni izključeno niti seznanjanje z drugačno spolno usmerjenostjo. Predstavljamo tudi dve prevodni slikanici, ki kot prvi v slovenskem prostoru prinašata tematiko homoseksualnosti (Schimel, L.: *Sosedje in prijatelji* ter Richardson, J. in Parnell, P.: *In s Tango smo trije*). V starostnem razponu od 9. do 13. let tematika spolnosti ni v ospredju obravnave, saj jo nadomeščajo druge tematike in žanri, ki so značilni za to starostno obdobje (detektivke, pustolovke ...), problemska pripoved pa še ni v polnem razmahu. Nadaljujemo z leposlovnim izborom za mlade in mlade odrasle, kjer se tematika spolnosti razkriva na različne načine skozi problemsko pripoved, in sicer kot ljubezenska zgodba, zgodba prvih spolnih izkušenj, iskanje spolne identitete, promiskuitetnost, različne spolne prakse, priznanje drugačne spolne usmerjenosti - homoseksualnost, lezbičnost, kot soočenje s spolno boleznijo ...

Kar se tiče ožje zastavljene teme o bolezni sodobnega sveta, AIDS-a, smo po pregledu leposlovnega gradiva, namenjenega srednješolcem in mladim odraslim ugotovili, da je tematika razmeroma slabo obdelana in da tudi prevedeno leposlovljene prinaša prav velikega izbora: še toliko bolj to velja za izvorno slovensko leposlovje. Svojo izbiro smo prilagodili temu dejstvu, na temo o AIDS-utako predstavljamo pet leposlovnih knjig, ki so na voljo v splošnih knjižnicah. Dela so s svojo tematiko, spremnimi besedami (npr. asist. mag. Irena Klavs: *Tvegati okužbo s HIV?*) in literarno obdelavo namenjena bralcem tretjega triletja osnovne šole, srednješolcem, mladim odraslim, pa tudi odraslim. Med njimi najdemo tako vrhunske literarne izdelke (Arold, M.: *Živeti hočem*, Mankell, H.: *Uganke ognja*, Stratton, A.: *Chandine skrivnosti*), kot literarno nekoliko manj izbrušene poskuse, kot je prvenec mlade avtorice Asje Hrvatin (*Od RTM do WFT*), ki je zanimiv, saj je napisan »iz prve roke« in kot tak primer ubesedovanja teme, kot jo razume in dojema mlajša generacija. Zaradi skopo obdelane teme smo izbrali tudi roman Ivana Sivca *Jutri bom umrl*, ki pa ima dodano tehtno spremno besedo prof. dr. Janeza Tomažiča *Aids skozi oči strokovnjaka*.

Med poučnimi knjigami na temo AIDS-a je situacija še slabša, neprimerna in zastarela literatura iz 80. in 90. let kar kliče po novih izdajah. Ker nismo strokovnjaki za izbrano področje, smo čutili

obveznost, da poučno gradivo, ki ga slovenske splošne knjižnice ponujajo mladim bralcem, posredujemo v presojonajprej strokovnjakom. Tako smo se obrnili na gospo Anamarijo Rožič iz specialne knjižnice Medicinske fakultete v Ljubljani, ki nam je potrdila, da so knjige za mladena temo o AIDS-u, ki so starejše od 10 let, z medicinskega stališča zastarele, še zlasti kar se tiče opisa zdravljenja. Ker za to starostno skupino ni veliko poučneliterature v slovenskem jeziku, pa »bi lahko bile predlagane knjige z vidika osveščanja in preprečevanja bolezni še vedno koristne.«

LEPOSLOVNE KNJIGE

Za otroke do 9. leta starosti:

ERLBRUCH, Wolf: *Medvedji čudež*. Prevedla Polonca Kovač. Ljubljana: Tangram, 1998.

JOUMANI, Yasmina: *Marička nima tička*. Ljubljana: Kres, 2003.

HINDLEY, Judy: *Od nog do glave* : prva knjiga o tebi. Ilustrirala BritaGranström. Prevod in priredba Benamina Košir Jakelj. Radovljica: Didakta, 1999.

RICHARDSON, Justin in PARNELL, Peter : *In s Tango smo trije*. Ilustriral Henry Cole. Prevedel Matej Krajnc. Ljubljana : Modrijan, 2010.

ROBBERECHT, Thierry:*O deklici, ki hoče nazaj v mamin trebuh*. IlustriralPhilippeGoossens. Prevedla Jana Osojnik. Ljubljana: Kres, 2005.

SCHIMEL, Lawrence: *Sosedje in prijatelji*. Ilustrirala Sara Rojo Pérez. Iz španščine prevedla Marjeta Drobnič. Ljubljana: ŠKUC, 2008. (Zbirka Lambda ; 69).

VELTHUIJS, Max: *Zaljubljeni Žabec*. Prevedla Tatjana Žener. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004. (Zbirka Velike slikanice).

Za mlade do 15. leta starosti:

AROLD, Marliese: *Živeti hočem*. Prevedla Darja Erbič. Spremna beseda Irena Klavs. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997. (Zbirka Odisej).

BEVC, Cvetka: *Desetka*. Ljubljana: Arsem, 2011. Ljubljana: Formatisk.

BURGESS, Melvin: *Tista reč*. Prevedel Jure Potokar. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2005. (Zbirka Najst).

GARDEN, Nancy: *Pismo za Annie*. Prevedla Dušanka Zabukovec ; spremna beseda Metka Cotič. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996. (Zbirka Odisej).

HOMES, A. M.: *Jack*. Prevod Simonca Cesar. Ljubljana: Grlica, 2011. (Na robu).

HRVATIN, Asja: *Od RTM do WTF*: slovenski otroci s postaje Zoo. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010. (Zbirka Žepnice. Mladinsko leposlovje / Mladinska knjiga).

MANKELL, Henning: *Uganke ognja*. Prevedla Irena Madric. Tržič: Učila International, 2005.

SITAR, Iztok: *Dnevnik Ane Tank* : ljubezenska zgodba z okusom heroina. Ljubljana: UMco, 2008. (Zbirka DosPesos).

SIVEC, Ivan: *Jutri bom umrl* : izpoved ljubljanskega frajerja. Kamnik: Ico, 2007. (Zbirka Tabu / Ico ; št. 4).

STEVENSON, Robin Hjordis: *Ne brez boja*. Prevedla Meta Osredkar. Dob pri Domžalah: Miš, 2009 Ljubljana: Formatisk. (Zbirka Iziberi).

STRATTON, Allan: *Chandine skrivnosti*. Prevedla Andrea Švab. Dob pri Domžalah: Miš, 2006. (Zbirka Zorenja).

THOMPSON, Craig: *Odeje* : roman v stripu. Prevedla Mojca Krevel. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006. (Zbirka Odisej).

VIDMAR, Janja: *Fantje iz gline*. Spremna beseda Igor Saksida. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. (Zbirka Odisej).

Za mlade odrasle do 20. leta starosti:

DENEŽKINA, Irina: *Daj mi!* : (song forlovers). Prevedla Vanja Slapar Ljubutin. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2004. (Zbirka Najst).

EUGENIDES, Jeffrey: *Deviški samomori*. Prevedla Irena Duša. Ljubljana : Cankarjeva založba, 2002 (Zbirka Najst).

GUILBERT, Herve: *Prijatelju, ki mi ni rešil življenja*. Prev. Polona Tavčar. Ljubljana: ŠKUC, 1994. (Zbirka Lambda).

STEPANČIČ, Lucija: *V četrtek ob šestih*. Ljubljana: Študentska založba, 2011.

TRATNIK, Suzana: *Ime mi je Damjan*. Ljubljana: ŠKUC, 2001. (Zbirka Lambda ; 18).

WALKER, Kate:*Peter*. Prevedla Marta Pirnar. Ljubljana: ŠKUC, 2007. (Zbirka Lambda ; 57).

POUČNE KNJIGE

Za otroke do 9. leta starosti:

COLE, Babette: *Mama je znesla jajce*. Ljubljana: Kmečki glas, 1994.

GIOMMI, Roberta in PERROTTA, Marcello: *Učimo se ljubezni : 3 leta - 6 let*. Ljubljana: Državna založba Slovenije; ArnoldoMondadori, 1993.

JANOSCH: *Povej no, mama, kdo dela otroke!* Prevedel Štefan Vevar. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994

MICHELINI, Carlo A. in MANTEGAZZA, Giovanna: *Pričakujemo dojenčka*. Tržič: Učila, 1995.

MILČINSKI, Jana: *Lukec dobi sestrico*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1986,1999.

RÜBEL, Doris: *Od kod prihajajo dojenčki?* Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.

SVENSSON, Thomas: *Malček palček, ki živi v maminem trebuhu.* Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 1994.

Za mlade do 15. leta starosti :

Aids: problemi, preventiva, perspektive. Zbral, uredil in prevedel Vitko Kogoj, strokovno pregledal prof. dr. Miha Likar. Koper: ČDO Primorske novice Umag, 1987.

BRYANT-MOLE, Karen: *Pogovarjajmo se ... AIDS.* Prev. in adaptacija teksta dr. Evita Leskovšek. Ljubljana: EWO, 1997.

DUŠA, Irena: *Seksikon:* vse, česar nikoli niste hoteli vedeti o ljubezni. Ilustriral Izar Lunaček. Ljubljana : Cankarjeva založba, 2011.(Zbirka Žepnice).

FENWICK, Elizabeth in WALKER, Richard: *Čisto zares o seksu.* Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996.

GONICK, Larry, Christine Devault : *Seks v stripu.* Prev. Arvenšakti Kralj in Metka Kralj. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2001.

MUCK, Desa: *Blazno resno o seksu.* (Mladinska knjiga, 2010).

NAIK, Anita: *Seks.* Ljubljana: Educy, 2002.

PETROVIĆ, Jasminka: *Seks za začetnike.* Kranj: Družina Krumpak, 2002.

Za mlade odrasle do 20. leta starosti:

JOANNIDES, Paul: *Dajmo se dol :* najbolj kul in najbolj informativna knjiga o seksu v veselju, namenjena odraslim vseh starosti 1. In 2. del. Ljubljana: Prešernova družba, 2002 2006.

LEBOWITCH, Jacques: *Aids.* Prev. Andrej Novak. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1985.

MLADI IN AIDS. Uredila Ria Jagodic. Ljubljana: Zavod za zdravstveno varstvo, Inštitut za varovanje zdravja RS, 2006.

ŠOLINC, Miran: *HIV priročnik.* Strokovni pregled vsebine dr. Janez Tomažič. Ljubljana: ŠKUC, 2007. (zadnje poglavje je namenjeno gejevski populaciji!)

WESTHEIMER, Ruth Karola in LEHU, Pierre A.: *Seks za telebane.* Prev. Emanuela Malačič Kladnik in Dora Mali. Ljubljana: Pasadena, 2010.